

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
412-42/19
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 39595 датум: 30.12.2019. г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ
МОНИТОРИНГ УСТАНОВА У КОЈИМА СЕ НАЛАЗЕ ЛИЦА ЛИШЕНА СЛОБОДЕ

**Извештај о посети
Полицијској управи
Зајечар - седиште**

Београд, децембар 2019. године

МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Одељењем руководи начелник, који за рад Одељења и свој рад одговара заштитнику.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног поступка по јавном позиву,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ, и то: Београдски центар за људска права, Иницијативу за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународну мрежу помоћи (ИАН). Анексима Споразума о сарадњи,⁴ сарадња је продужена са удружењима Иницијатива за права особа са менталним инвалидитетом (МДРИ-С), Комитет правника за људска права (ЈУКОМ) и Међународна мрежа помоћи (ИАН).

ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Полицијска управа Зајечар - седиште (ПУ Зајечар)
ВРЕМЕ	19. јул 2019. године
ВРСТА	Редовна
ЦИЉ	Одвраћање органа јавне власти и службених лица од било каквог облика злостављања или мучења, као и њиховог усмеравања на стварање услова и поступање према лицима лишеним слободе у складу са важећим прописима и стандардима, све у циљу

¹ "Сл. лист СЦГ - Међународни уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС - Међународни уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

³ Објављен у "Сл. гласнику РС", бр. 25/18.

⁴ Закључени 22. априла 2019. године.

	превенције тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
НАЈАВА	Ненајављена
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ТИМ	Маја Јовић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i> Тамара Благојевић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i>

ТОК ПОСЕТЕ И САРАДЊА СЛУЖБЕНИХ ЛИЦА СА НПМ

НПМ тим је посету започео у седишту ПУ Зајечар кратким представљањем чланова тима и циља посете. Том приликом, службена лица су предочила тиму НПМ да се једно лице налази на задржавању у ОЗ Зајечар, због чега се тим без одлагања упутио у завод где је са лицем обављен разговор у просторији у којој се налазио на задржавању. У наставку посете, тим НПМ је обишао просторије за задржавање у седишту ПУ Зајечар, обавио разговоре са полицијским службеницима и остварио увид у поједине предмете о задржавању лица и употреби средстава принуде.

Иако је посета била ненајављена, сва службена лица остварила су пуну сарадњу са тимом НПМ, којем су пружене све тражене информације, омогућен увид у релевантну документацију, обилазак и фотографисање просторија за задржавање у седишту ПУ Зајечар, као и обављање разговора са задржаним лицем у ОЗ Зајечар.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ И САСЛУШАЊЕ У СЕДИШТУ ПУ ЗАЈЕЧАР

У седишту ПУ Зајечар постоје три просторије за задржавање до 12 сати по Закону о безбедности саобраћаја на путевима (ЗОБС) и по Закону о полицији, односно Закону о јавном реду и миру (ЗЈРМ), налазе се једна поред друге, испред којих је мањи, заједнички ходник. У просторијама за задржавање постоје грејна тела која су ограђена металном плочом са рупицама. Све три просторије изгледају уредно, чисто и одржавано.

Прозор у првој, крајње левој, просторији се не отвара тако да не омогућава довољан доток свежег ваздуха. Имајући то у виду, полицијски службеници, увек када им то објективне околности дозвољавају, задржана лица смештају у друге две просторије за задржавање у којима се прозори могу отворити ради проветравања.

1.

УТВРЂЕНО

Једна од просторија за задржавање у седишту ПУ Зајечар нема доток свежег ваздуха, ни путем адекватног проветравања, ни преко одговарајућег уређаја за вентилацију.

РАЗЛОЗИ

Просторије за задржавање морају имати доток свежег ваздуха, који се обезбеђује природним проветравањем или адекватним уређајем за вентилацију.⁵

⁵ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018) члан 5

ПРЕПОРУКА

ПУ Зајечар ће предузети активности у циљу обезбеђивања адекватног дотока свежег ваздуха у просторији за задржавање.

У просторијама за задржавање не постоји уређај за позивање полицијског службеника, због чега су задржана лица принуђена да полицијске службенике који се налазе у дежурној служби позивају лупањем о метална врата или виком. Имајући у виду да дежурна служба није у непосредној близини просторија за задржавање и да се лупање и дозивање не може у њој чути, остваривање комуникације је отежано. Према изјавама полицијских службеника наведена околност се превазилази сталним надзором лица на задржавању путем видео надзора, али и честим обиласцима задржаних лица. На мониторима преко којих се врши видео надзор, а који се налазе у дежурној служби, део око мокрог чвора је затамњен тако да се на тај начин штити приватност и достојанство задржаних лица. Према информацијама које су добијене, видео записи са видео надзора се чувају 30 дана и дуже.

2.

УТВРЂЕНО

У просторијама за задржавање лица у седишту ПУ Зајечар нема уређаја за позивање полицијских службеника.

ОСНОВ

Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.⁶

ПРЕПОРУКА

ПУ Зајечар ће у просторијама за полицијско задржавање инсталирати уређај за позивање дежурног полицијског службеника.

Према наводима службених лица, саслушања грађана се обављају у канцеларијама криминалистичких инспектора, јер не постоји посебна просторија намењена и адекватно, аудио-видео, опремљена за ту намену. Једна од тих канцеларија поседује двоседе, комоду, сточић, као и извесне реквизите за дечију анимацију (табла за писање, фломастери итд.), а све у циљу стварања пријатног окружења у ситуацијама када се прикупљају обавештења од грађана који су жртве насиља у породици или деце.

Такође, према информацијама које је тим НПМ добио током обављања разговора са службеним лицима, криминалистички инспектори нису имали обуке о техникама саслушања.

3.

УТВРЂЕНО

У седишту ПУ Зајечар не постоји посебна просторија за саслушање лица која је адекватно опремљена за ту намену (аудио и видео снимање саслушања).

⁶ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018) чл. 7 став 2

РАЗЛОЗИ

Електронско (тј. аудио и/или видео) снимање полицијских информативних разговора представља важну додатну меру заштите против злостављања притвореника. ЦПТ са задовољством примећује да се увођење таквих система разматра у све већем броју земаља. Таква средства обезбеђују комплетан и аутентичан запис о поступку информативног разговора и тиме у великој мери олакшавају истрагу о било каквим тврдњама о злостављању. Ово је у интересу и особа које су злостављане од стране полиције и припадника полиције суочених са неоснованим тврдњама да су примењивали физичко злостављање или психолошке притиске. Електронско снимање полицијских информативних разговора, такође, смањује могућност да оптужени касније лажно поричу да су дали одређена признања.⁷

Собе за испитивање не само да треба да имају одговарајуће осветљење, грејање и вентилацију већ и да су опремљене тако да сви учесници у разговору имају сличне столице по стилу и удобности. Овлашћено лице које обавља разговор не треба да има доминантан (нпр. уздигнут) или удаљен положај у односу на осумњиченог. Уз то, просторија треба да буде окречена у неутралне нијансе.⁸

Органи Републике Србије треба да успоставе наменске просторије за саслушање, опремљене аудио и/или видео опремом за снимање полицијских саслушања.⁹

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће предузети активности у циљу обезбеђивања посебне просторије за саслушање лица у седишту ПУ Зајечар, опремљене техничком опремом за аудио и видео снимање поступака саслушања лица.

4.

УТВРЂЕНО

У седишту ПУ Зајечар криминалистички инспектори нису похаћали обуке о техникама саслушања.

РАЗЛОЗИ

Испитивање осумњичених је стручан посао који захтева одређену обуку да би се извршио на задовољавајући начин. Пре свега, сам циљ таквог испитивања мора бити кристално јасан: тај циљ треба да буде прибављање тачних и поузданих информација ради утврђивања истине о питањима која су под истрагом, а не добијање признања од некога кога службена лица која обављају испитивање унапред сматрају кривим. Уз одговарајућу обуку, дефинисање кодекса понашања приликом испитивања осумњичених веома би допринело да се лица која примењују закон придржавају горе поменутог циља.¹⁰

Комитет је препоручио да органи Републике Србије делују тако да обезбеде да криминалистички инспектори обављају своје дужности у складу са одговарајућим одредбама Законика о кривичном поступку. У ту сврху потребно је редовно организовати стручно

⁷ Извод из 12. Општег извештаја [СРТ/Инф (2002) 15], тачка 36.

⁸ Извод из 12. Општег извештаја [СРТ/Инф (2002) 15], тачка 37.

⁹ ЦПТ (2017) 63, Србија 2017, став 16.

¹⁰ Извод из 12. Општег извештаја [ЦПТ/Инф (2002) 15], став 34

оспособљавање за ове службенике, које треба да обухвати одговарајуће технике саслушања и истраге, као и спречавање неадекватног поступања.¹¹

ПРЕПОРУКА

Министарство унутрашњих послова ће организovati и спровести одговарајућу обуку за криминалистичке инспекторе о техникама саслушања приликом испитивања осумњичених.

Полицијски службеници са којима је обављен разговор навели су и то да у седишту ПУ Зајечар не постоји посебна просторија намењена за чување одузетих предмета који су у вези са кривичним делом (нпр. мотка, нож), већ се ти предмети чувају у орманима, фиокама или комодама, али најдуже један до два дана, колико је потребно да их криминалистички техничари обраде за потребе вођења кривичног поступка. Сваки од тих предмета се обележава тако да буде јасно на које се кривично дело односи и евидентира у књигу евиденција о одузетим предметима, у шта се уверио и тим НПМ на лицу места.

Тим НПМ је током посете обишао и канцеларије криминалистичких инспектора и том приликом је проверавао да ли у тим просторијама, орманима или фиокама, евентуално има нестандардних предмета (палице, каблове, пајсере и сл.), али исте није уочио.

5.

УТВРЂЕНО

У седишту ПУ Зајечар не постоји просторија намењена за чување одузетих предмета у вези са кривичним делом (предмети извршења кривичног дела и други предмети из кривичних истрага).

РАЗЛОЗИ

Да би се оповргле тврдње о недолжном поступању припадника полиције и ради отклањања потенцијалних извора опасности и за особље и за притворене особе, предмети који су одузети у циљу коришћења као доказног материјала треба да су увек прописно означени, заведени и да се чувају у просторији одређеној за ту намену. Сви други предмети горе поменуте врсте треба да се уклоне из полицијских просторија.¹²

Сав доказни материјал који се односи на предмете у истрази обавезно мора бити на одговарајући начин обележен, евидентиран, одлаган и чуван у засебном складишном простору.¹³

ПРЕПОРУКА

У седишту ПУ Зајечар ће се обезбедити посебна просторија намењена за чување одузетих предмета у вези са кривичним делом.

ПРОСТОРИЈЕ ЗА ЗАДРЖАВАЊЕ У ОЗ ЗАЈЕЧАР

Лица којима је задржавање одређено по Законику о кривичном поступку (ЗКП) смештају се у притворској јединици ОЗ Зајечар. Просторија за задржавање у ОЗ Зајечар,

¹¹ ЦПГ (2017) 63, Србија 2017, став 16

¹² Извод из 12. Општег извештаја [ЦПГ/Инф (2002) 15], став 39.

¹³ ЦПГ, Србија 2011, став 15.

коју је тим НПИМ обишао, је површине око 10 м², у њој се налази један лежај са сунђером дебљине око 10 - 15 цм, а у тренутку посете, за потребе задржаног лица, био је опремљен једним ћебетом и јастуком без јастучнице, док на њему није било чаршава.

Доток природне светлости и свежег ваздуха је задовољавајући, као и вештачко осветљење које чини једна сијалица. У просторији се налази и мокри чвор који чини чучавац и лавабо са славином, а непријатни мириси се не осећају.

Унутар просторије не постоји видео надзор, али постоји дугме за позивање полицијског службеника који је задужен за надзор над безбедношћу задржаног лица за који је утврђено да функционише. Током трајања задржавања, задржано лице може користити двориште ОЗ у Зајечару за боравак на свежем ваздуху.

6.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>Затеченом задржаном лицу у ОЗ Зајечар нису обезбеђени сви делови постељине.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Сваки затвореник мора да располаже, у складу са месним и националним стандардима, засебним креветом и засебном постељином у довољној количини, која при преузимању мора да буде чиста и која мора да се одржава у пристојном стању, те мења довољно често да би била чиста.¹⁴</i></p> <p><i>Сваком затворенику обезбедиће се засебан кревет и сопствена и одговарајућа постељина, која се одржава у добром стању и мења довољно често да би се обезбедила њена чистоћа.¹⁵</i></p> <p><i>Постељина се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе.</i></p> <p><i>Зимска постељина је иста као и летња, са најмање два ћебета.¹⁶</i></p> <p><i>Просторије за задржавање које су намењене за задржавање лица дуже од 12 часова, морају бити опремљене посебним лежајем са постељином, која се састоји од: душека, јастука, јастучнице, чаршава, ћебади и навлаке за ћебе, за свако задржано лице.¹⁷</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>ОЗ Зајечар ће задржаним лицима обезбеђивати комплетну постељину.</p>

7.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У ОЗ Зајечар у просторији која је намењена за задржавање лица нема видео надзора.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Просторије за задржавање које се непосредно физички не надзиру од стране полицијског службеника, морају имати уређаје за видео надзор и позивање полицијских службеника.¹⁸</i></p>

¹⁴ Нелсон Мандела правила, прав. 21.

¹⁵ Европска затворска правила, прав. 21.

¹⁶ Правилник о одећи, обући, рубљу и постељини осуђених лица ("Сл. гласник РС", бр. 137/2014), чл. 14.

¹⁷ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018), чл. 3. ст. 1.

¹⁸ Правилник о условима које треба да испуњавају просторије за задржавање лица ("Сл. гласник РС", бр. 34/2018) чл. 7 ст.2

ЦПТ сматра да обавеза чувања коју полиција има у односу на особе које држи у притвору укључује и одговорност да се обезбеди њихова сигурност и физички интегритет и да из тога произилази да је правилан надзор над притворским објектима интегрална компонента обавезе чувања коју је преузела полиција. Морају се предузети одговарајуће мере ради обезбеђења да особе у полицијском притвору увек буду у могућности да имају директан контакт са чуварима. Делегације ЦПТ су у више наврата утврдиле да се полицијске ћелије налазе предалеко од канцеларија или радних места где се припадници полиције уобичајено налазе, и да нису опремљене никаквим средствима (нпр. систем позивања) који би омогућавао притвореним особама да привуку пажњу полицајца. Под таквим условима постоји велики ризик од различитих инцидента (насиље међу притвореницима; покушаји самоубиства; пожари итд.) на које се не би правовремено одговорило.¹⁹

ПРЕПОРУКА

ОЗ Зајечар ће у спаваоници предвиђеној за полицијско задржавање поставити видео надзор, како би се омогућио константан надзор над лицем које се у њему налази, водећи рачуна о заштити приватности лица.

Полицијски службеник који је задужен за надзор задржаног лица у ОЗ Зајечар, у писаном облику бележи релевантне податке у вези са задржавањем и истовремено, телефонским путем, информације прослеђује полицијском службенику у седишту ПУ Зајечар, који те податке уноси у електронски записник о задржавању. По престанку задржавања, лице се доводи у седиште ПУ Зајечар где му се уручује примерак записника о задржавању, који он треба својеручно да потпише, а уколико одбије да прими записник или одбије да га потпише, полицијски службеник сачињава забелешку на записнику.

ОСТВАРИВАЊЕ ПРАВА

Према наводима службених лица, лице лишено слободе се о својим правима обавештава усменим путем на лицу места, а потом му се, непосредно по довођењу у просторије седишта ПУ Зајечар уручује писано обавештење о правима доведеног и задржаног лица.

У вези са начином на који лица лишена слободе остварују право на позив (обавештавање) трећег лица, полицијски службеници су навели да им се то омогућава убрзо по доласку у просторије седишта ПУ Зајечар. Најчешће то чине путем свог мобилног телефона или службеног телефона (позивају треће лице по сопственом избору, односно чланове породице или др.), а полицијски службеници податак о томе да је треће лице обавештено уписују у записник о задржавању, као и податак да је лице одбило остваривање тог права.

Такође, према наводима службених лица, непосредно по довођењу у дежурну службу у седишту ПУ Зајечар, лицу се омогућава да позове изабраног браниоца, путем службеног телефона или сопственог мобилног телефона, а уколико је потребно одредити браниоца по службеној дужности тај позив обавља службено лице према списку Адвокатске коморе Србије (АКС), односно преко оформљеног „Кол центра“ АКС за постављање бранилаца по службеној дужности.

Када лице затражи да га прегледа лекар, полицијски службеници позивају Службу хитне помоћи Здравственог центра Зајечар. Осим тога, полицијски службеници редовно

¹⁹ Нови стандарди ЦПТ-а у погледу полицијског притвора, прав. 48.

позивају лекара ради обављања прегледа лица пре отпочињања задржавања. Ови прегледи се, према наводима службених лица, обављају у просторији за задржавање, а полицијски службеници увек присуствују прегледу, с тим да, уколико се обавља преглед интимне регије или лице затражи да остане насамо са лекаром, онда се налазе у малом ходнику испред просторија за задржавање, и то под условом да се лекар са тиме сагласи. Уколико задржано лице одбије понуђени лекарски преглед, лекар то евидентира у извештају о обављеном прегледу који потписује и задржано лице, а уколико задржано лице одбије да се потпише то се и констатује на самом извештају. Терапију предају на употребу задржаном лицу искључиво у дози и временским интервалима према извештају лекара.

8.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>Полицијски службеници присуствују лекарским прегледима задржаног лица и када то није затражио лекар.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Полицијски службеници, само по захтеву медицинског особља, из разлога безбедности медицинског особља, могу присуствовати здравственом прегледу лица и то полицијски службеник истог пола као и лице које се прегледа.²⁰</i></p>
<p>ПРЕПОРУКА</p> <p>Полицијски службеници ПУ Зајечар неће присуствовати лекарском прегледу задржаних лица, осим ако то, из безбедносних разлога, затражи лекар који врши преглед.</p> <p>Уколико лекар затражи присуство полицијских службеника, они ће то писано констатовати, а биће присутни лекарском прегледу тако да не могу да чују разговор између лекара и задржаног лица.</p> <p>Полицијски службеници су дужни да лекара упозоре на све безбедносне аспекте који су релевантни за доношење одлуке од стране лекара о присуству немедицинског особља лекарском прегледу.</p>

Иако су службена лица навела да се лекарски извештаји о обављеном прегледу лица на задржавању не одлажу у предмет о задржавању, већ се предају задржаном лицу, у једном од предмета у које је тим НПМ остварио увид пронађени су лекарски извештај и налаз.

9.

<p>УТВРЂЕНО</p> <p>У ПУ Зајечар у предмету о задржавању лица затечена је медицинска документација.</p>
<p>РАЗЛОЗИ</p> <p><i>Пацијент има право на поверљивост свих личних информација, које је саопштио надлежном здравственом раднику, односно здравственом сараднику, укључујући и оне које се односе на стање његовог здравља и потенцијалне дијагностичке и терапијске процедуре, као и право на</i></p>

²⁰ Правилник о полицијским овлашћењима ("Сл. гласник РС", бр. 41/2019), члан 36. ст. 3

заштиту своје приватности током спровођења дијагностичких испитивања и лечења у целини.

Забрањено је да надлежни здравствени радник, односно здравствени сарадник, саопшти другим лицима личне информације из става 1. овог члана.²¹

Подаци о здравственом стању, односно подаци из медицинске документације, спадају у податке о личности и представљају нарочито осетљиве податке о личности пацијента, у складу са законом.

Податке из става 1. овог члана, дужни су да чувају сви здравствени радници, односно здравствени сарадници, као и друга лица запослена у здравственим установама, приватној пракси, организационој јединици високошколске установе здравствене струке која обавља здравствену делатност, другом правном лицу које обавља одређене послове из здравствене делатности у складу са законом, организацији обавезног здравственог осигурања, као и правном лицу које обавља послове добровољног здравственог осигурања, код којих је пацијент здравствено осигуран, а којима су ти подаци доступни и потребни ради остваривања законом утврђених надлежности.²²

ЦПТ је у свом извештају о посети Србији²³ заузео је став да информације везане за здравствено стање задржаног лица треба да се чувају на начин који обезбеђује начело лекарске поверљивости. Идеално би било да здравствено особље може да обавести полицијске службенике у пратњи лица само о ономе што је потребно да знају о здравственом стању задржаног лица; међутим, те информације треба да буду ограничене на оно што је неопходно да би се спречио озбиљнији ризик по задржано лице или друга лица, осим ако задржано лице није сагласно са давањем и додатних информација. У свом извештају Немачкој²⁴ ЦПТ је заузео став да медицински подаци (нпр. чињенице да је задржана особа оболела од заразне болести као што је туберкулоза, хепатитис или ХИВ) које лекар забележи у уобичајеним извештајима не треба да буду рутински доступни полицијским службеницима. По правилу, ове информације треба учинити доступне полицијским службеницима само када је то од значаја за конкретан случај.

ПРЕПОРУКА

У седишту ПУ Зајечар неће се, у предмете о задржавању, улагати медицинска документација задржаног лица већ ће се она давати том лицу.

Полицијски службеник ће од лекара који је извршио здравствени преглед или предузео другу медицинску меру затражити податке о евентуалној потреби специфичног поступања према задржаном лицу имајући у виду његово здравствено стање, односно ради омогућења остваривања његовог права на здравствену заштиту (нпр. посебна исхрана, лекови, терапија, одвођење на специјалистички преглед и сл.).

У вези са добијеним информацијама полицијски службеник ће сачинити службену белешку која ће чинити саставни део предмета о задржавању лица.

Храна се задржаним лицима обезбеђује из ресторана Министарства унутрашњих послова (МУП), а даје им се флаширана вода будући да у просторијама нема славине за

²¹ Закон о правима пацијената („Сл. гласник РС“, бр. 45/13), члан 14, ст. 1 и 2.

²² Оп. цит. члан 21, ст. 1 и 2.

²³ ЦПТ (2017) 63

²⁴ СРТ/Inf (2007) 18 § 29.

текућу воду која би се користила за пиће. Записници о задржавању у које је тим НПМ остварио увид уредно су садржали податке о остваривању права на исхрану.

Привремено одузети предмети налазе се у каси дежурне службе која се закључава, задржаним лицима се издају потврде о привремено одузетим и враћеним предметима које они својеручно потписују. Уколико одбију да потпишу, односно преузму потврде о томе се ставља забелешка на самој потврди. У предметима у које је тим НПМ остварио увид, у том смислу, није било неправилности.

У погледу решења о задржавању, полицијски службеници су навели да се иста доносе и уручују у прописаном року и да се време отпочињања задржавања рачуна од момента лишења слободе, што се могло потврдити и у решењима у које је тим НПМ остварио увид. Предаја жалбе на решење о задржавању је ретка, али се у тим ситуацијама лицу омогућава остваривање тог права тако што полицијски службеници обезбеђују прибор са сачињавање исте (папир и оловку), жалба се заводи службеним печатом и бројем, те се предаје надлежном суду.

РАЗГОВОР СА ЗАДРЖАНИМ ЛИЦЕМ

Током посете НПМ тима ПУ Зајечар једно лице налазило се на задржавању до 48 часова у просторијама ОЗ Зајечар и са њим је обављен ненадзиран разговор. Задржано лице је навело да је током хапшења пао на земљу и да су га полицијски службеници вукли по земљи до службеног возила којом приликом су настале огуљотине на десној страни лица. Такође је навео да му је, приликом изласка из службеног возила испред зграде ПУ Зајечар, један полицијски службеник, који претходно није учествовао у хапшењу, лупио 3-4 шамара и 2-3 ударца песницом по потиљачном делу главе.

Тим НПМ је остварио увид у расположиву документацију која се односи на хапшење и примену средстава принуде према задржаном лицу, и то службене белешке, извештаје о примењеним овлашћењима, фотографије лица места и задобијених повреда. У документацији је забележено да су два полицијска службеника применила физичку снагу „кључ на лакат“ леве и десне руке, да је лице, приликом изласка из локала у којем је ухапшен, промашило степеник на улазним вратима и да је пало на тротоар заједно са полицијским службеником, те да је лице том приликом задобило видне повреде са десне стране главе у виду огуљотина, а полицијски службеник огуљотине на десном колену. У извештају лекара Хитне медицинске помоћи Здравственог центра Зајечар, који је обавио преглед задржаног лица исте вечери, забележено је нагњечење коже са огуљотином на десној страни главе у нивоу слепоочне кости и аркаде задржаног лица. У извештају лекара нема података о повредама у потиљачном делу главе код задржаног лица.

Иако нема поузданих података нити извесних знакова који изазивају сумњу или потврђују наводе задржаног лица да је био изложен недозвољеном поступању од стране полицијских службеника приликом примене полицијских овлашћења, НПМ упућује овај Извештај и Комисији за спровођење стандарда полицијског поступања у области превенције тортуре како би наставила са активностима које предузимају у циљу подизања свести о забрани било ког облика неадекватног поступања према лицима лишеним слободе, а имајући у виду препоруку ЦПТ из Извештаја о посети Србији 2017. године да министар унутрашњих послова, директор полиције и начелници полицијских управа пошаљу снажну поруку да је неадекватно поступање према лицима лишеним слободе противзаконито, непрофесионално и да подлеже одговарајућим санкцијама, да ту поруку треба понављати у одговарајућим временским размацима на нивоу полицијских управа, као и да надлежни органи треба да

обезбеде да сви наводи о неадекватном поступању буду предмет истраге, и да виши службеници сносе командну одговорност за своје обавезе.²⁵

Задржано лице, није имало примедбе на поступање криминалистичких инспектора, разговор са браниоцем по службеној дужности обавио је насамом у другој просторији у односу на просторију у којој су се налазила службена лица. Додао је да му је обавештење о правима уручио криминалистички инспектор, да му је омогућено да обавести треће лице по свом избору, да га је прегледао лекар и да су прегледу присуствовала два полицијска службеника. Задржано лице је навело и то да је добио примерак извештаја лекара, решење о задржавању и потврду о привремено одузетим предметима, као и да је ујутру добио први оброк јер раније није ни имао потребу за храном.

ПРИМЕНА СРЕДСТАВА ПРИНУДЕ

Према подацима из табеларног прегледа употребе средстава принуде у седишту ПУ Зајечар, од почетка године па до дана обављања посете НПМ тима, средства принуде употребљена су према 5 лица, и то физичка снага и средства за везивање два пута, физичка снага 3 пута и средства за везивање 2 пута.

Тим НПМ је извршио увид у поједине предмете о употреби средстава принуде везивање и физичка снага и том приликом није уочио неправилности у документовању њихове примене. У извештајима о употреби средстава принуде физичка снага („кључ на лакат“) наведено је да су употребљавана због савлађивања активног отпора, а извештаји су, осим основа за њихову употребу и описа начина употребе, садржали и све друге потребне податке који су од значаја за оцену оправданости и правилности њихове употребе.

²⁵ ЦПГ (2017) 63, Србија 2017, став 15 и 16.